

Toen en nu

ALS ik aan de oorlog denk verdringen zich duizend tafereelen, waarvan dan dit en dan dat in mijn blikveld schuift. Bij mijn buien wordt het huis schoongemaakt. Een vrouw zingt N.S.B.-liedertjes en veegt en slaat doeken uit. Haar man helpt mee. Zij zingen harder als zij denken dat wij het moeten horen. Zij willen namelijk wel „getuigen“ want zij hebben geluk gehad. Mijn buurman, Piet Bohemen, is met vrouw, twee dochters en schoonzoon naar de slachtbank gebracht en nu hebben deze N.S.B.-ers dus een beter huis, nouzee! Ik groet ze niet, dat vinden ze kwalijk. Een verkeerde politiemans, die graag twee ijzers in het vuur houdt, laat mij later eens waarschuwen, dat mijn buien bericht hebben, hetzij aan hun kringcommandant, hetzij rechtstreeks aan de S.D., maar dat komt op hetzelfde neer, dat ik toen en toen oep in de nacht werd opgebeld, wat ze nadenkend had gemaakt, omdat met in die twee nachten iets gebeurd zou zijn. Toen ik achterna werd gezeten en mijn huis en mijn inboedel verbeurd werden verklaard, „getuigen“ zij tegenover de straat: niet was mijn eigen schuld, dan moest ik maar niet zo vijandig zijn. In mijn huis komt een andere N.S.B.-er, wat de Duitsers hebben laten staan verkoopt hij uit. Mijn bibliotheek stookt hij op. Daar schiet mij die postzegel te binnen. Ik had een mooie zegel van de koningin op het optisch middelpunt van een stuk ivoorkarton achter glas in een lijstje boven de schoorsteen hangen. Toen ik in mei 1945 terugkwam was dit een van de weinige dingen, die ik terugvond, maar de N.S.B.-er had een postzegel van Hitler over die van de koningin geplakt. Jammer, dat ik hem heb weggegooid, want ik ben sinds drie maanden filateliet en ik heb mij toevallig op Duitsland geworpen. Dat is postzegeltechnisch namelijk een zeer interessant land. Misschien zou ik nu erg blij zijn met die zegel.

Ik heb de gelegenheid gebruikt, dit soort mensen in de afgelopen vijftien jaren nogal nauwgezet te bestuderen. Het gaat ze goed in 1960. De geest van Piet Bohemen en zijn gezin, en van honderdduizenden andere vermoorde Nederlanders plaagt ze niet in het minst. Zij verdienen goed en schelen op de socialistische, zij lezen met instemming een abstract oechtendblad, maar ook eenmaal in de maand een blaadje, dat hun onder couvert toegestuurd wordt. Zij gaan met vakantie naar Duitsland, ouwe kameraden bezoeken; en óók eenmaal in de maand naar een bijeenkomst waar zij met niemand over spreken. Het is wel jammer, dat zij er met niemand over kunnen spreken, want ze ontmoeten daar oud-burgemeesters, ex-professoren, grote financiers en ex-commissarissen van politie. Nee, geen joden, hoe kun je dat nou vragen...

Vraagt men ze, hoe ze tot het verraad van hun volk en vaderland gekomen zijn, dan zullen zij met bittere triomf zeggen: wij vochten tegen het communisme, een gevaar dat jullie nu pas inzien, wij waren dus het tegendeel van verraders.

Is het zo? Nee. Wanneer men het fascisme en de fascistie goed bekijkt, blijkt hun streven niet negatief te zijn maar positief; als men onder „positief“ hier alstublieft maar geen zedelijke waardeering wil verstaan. Het is een a-zedelijke „positivisme“, dat weldra onzedelijk zal worden; zij zijn niet in het defensief maar in het offensief; zij zijn aggressief.

Van de Nederlandse fascistie en pre-fascistie van dertig jaren geleden is dat altijd nog te lezen in sun tijd- en schetschriften. Ik heb bijvoorbeeld in papieren, die een vriend mij naliet, nummers gevonden van „Dietbrand“. Op het omslag staat een breedgeschouderd psychopaat gedoozeld in de zwakke zilverdieleitrand die de fascistie zo bewonderden. Het soort van tekening dat straks niet ontaardt verklaard zal worden, noch ook wravel zal opwekken achter het ijzeren gordijn van wéér later. Onze stoera meneer van „Dietbrand“ (wat een naam!) is in een soort wapenrusting gekleed en draagt een gewaarsig voorwerp in de hand, dat bestaat onder de wapenwet valt. De uitdrukking op zijn gezicht zal bij de Gerretsons en Goedewagens zijn doorgeslagen voor „dapper“ of „heroïsch“, misschien zelfs wel voor „diets“.

Binnen dit omslag is een inhoud gewikkeld die bepaald niet defensief is en trouwens over communisme nauwelijks spreekt. Krokkel, Vlammas, Moens en dergelijke lieden blazen van de hoogmoed, iedere schrijver in deze bladen rikt op zijn eigen kwalijke wijze naar schoolmeestersinkt, de tuchtliniaal, de tuchtlinie, de Vlaamse leeuw, de sabel en de zogenaamde nationale glorie. Naar de burgermansterre, die later in de W.A. zal varen, als Mussert van de bezetters „de straat“ cadeau zal hebben gekregen, en die de staatspolitie, Schalkhaar, de Oostcompagnie en de Landwacht zal bezelen. Erich Wichmann, een zwakke figuur, die van toelichting moest leven en deze bijval in het Utrechtse klimaat van die tijd gemakkelijk bij elkaar kon tetteren, zet voor de kameraden uiteen wat men wil, door mede te delen waar men tegen is; tegen volksontandring, democratie („een school van lafheid“). „Toch kan het, dat bewijzen... de Italiaanse fascistie die met knuppels een mitrailleur in werking namen, dat een volk nog moed leert.“ Aldus deze zogenaamde „vervoerde“.

HET is de bedoeling van deze korte bijdrage, te wijzen op een bepaalde soort hondsollheid die onder vele politieke rationaliseringen zat en zit, maar het zou niet helemaal rechtvaardig zijn, wanneer wij alleen op vooroorlogse fascistie wesen. Niemand heeft deze dolheid duidelijker uitgesproken dan het tegenwoordig Kamerlid J. de Kadt. In de tijd dat deze man nog extreem Leninist was zong hij:

„Het dankenkansen van de nederlaag / Het schelle juchten van de overwinning / Wil ik u zingen en ik schaam me niet / Dichter te zijn van dit demonisch lied.“

Hier volgen nog enige regels: „Wij hulchen geen liefde, waar wij hater / En God weet, dat wij

hater, vaak en veel / Klinkte dus 't lied van onze haat en toorn / Schalle dus 't lied van onze noot en wraak.“

„En hard als de door ons betreden rotsen / Zijn onze zielen, wee, die met ons boksen.“

Die botsing heeft plaats gehad, bij een mislukte revolutie in de Jordaan, in 1934. De Kadt heeft het slagveld snel verlaten en is bij nacht, gegreemd, over de grens gevlucht. Hij is, helaas, al jaren weer terug, maar het lied van zijn haat en toorn galmt even hard als in 1934. Nu is het tegen zijn partijgeners van toen, maar vooral zij, die altijd evenveel bezwaren tegen het leninisme hebben gehad als tegen het fascisme, moeten het deze keer ontgelden. Waarmee ik er de nadruk maar op wil leggen, dat bij vele politici datgene wat zij vandaag de dag zeggen volstrekt oninteressant is, omdat het gaat om wie zij waren, en dat is, wie zij zijn.

Dat hun oorlog een strijd tegen het communisme was is dus een voorgeschoven motief der fascistie, of liever puur bedrog, al geloven sommigen van hen het zelf. Men geloof namelijk nogal gemakkelijk in zijn eigen rationaliseringen. Hitlers oorlog was evenmin een oorlog ter bestrijding van iets of iemand, als het fascisme in wezen een beweging tegen iemand of iets is. Evenwel, al is een oorlog van fascistie „selbstherrlich“, dus in principe geen verdedigingsoorlog, hun strijd is natuurlijk wel van meet af aan tegen iets gericht, omdat er bij gebreke aan een tegenstander geen oorlog zou zijn.

Het beginsel van de oorlog mag excentriciteit geweest zijn en expansiedrift, van de richting waarin, van het object waartegen zich de lavastroom zou keren, was daarmee nog niets gezegd. De tegenstander was nog niet gekozen. In de vorige Duitse oorlogen waren het nu eens Fransen, dan Russen,

Door J. B. Charles

dan Engelsen, dan Serven, ook zelfs een keer Chinezen. Als Wilhelm II zijn expeditieoerpen bij het afvaren to, „spreekt“ („Pak ze Sla 't op! Laat die gelen na honderd jaar nog sidderen als ze 't woord Duitser horen!“) toont hij dezelfde aandrift als de nozem Adolf I. Wilhelm was óók een nozem, een volwassen nozem uit gefortuneerde en adellijke kringen.

WIE zou de tegenstander zijn in de epoche van Adolf? Het werd Rusland. In Mein Kampf heet het:

„Wir stoppen den ewigen Germanenzug nach dem Süden und Westen Europas und weisen den Blick nach dem Land im Osten. Wir schlossen endlich ab die Kolonial- und Handelspolitik der Vorkriegszeit und gehen über zur Bodenpolitik der Zukunft. Wenn wir aber heute in Europa von neuem Grund und Boden reden, können wir erster Linie nur an Russland und die ihm umliegenden Randstaaten denken. Das Schicksal selbst schreit uns hier einen Fingerzeig geben zu wollen. Indem es Russland dem Bolschewismus überantwortet, raubte es dem russischen Volk jene Intelligenz, die bisher dessen staatlichen Bestand herbeiführte und garantierte. Denn die Organisation eines russischen Staatsgebildes war nicht das Ergebnis der staatspolitischen Fähigkeit des Slawentums in Russland, als vielmehr nur ein wundervolles Beispiel für die staatsbildende Wirksamkeit des germanischen Elements in einer mindervertigen Rasse.“

Reeds eeuwen heeft Rusland op deze germaanse kern van zijn leidende kringen geteerd; die is nu weg, in de plaats ervan „ist der Jude getreten...“ „Das Ende der Judenerrschaft in Russland wird auch das Ende eines russischen Staates selbst sein. Wir sind vom Schicksal ausersehen...“ (hoor ik daar Adenauer tegen de Paus pochen, in 1960!)... „Zeuken einer Katastrophe zu werden, die die gewaltigste Bestätigung für die Richtigkeit der völkischen Rassenlehre sein wird.“

Is dit niet geniaal het aangenamete met het nuttige verenigen? De Joden uitroepen, daarna Rusland ineen zien storten en daarmee een enorm stuk Lebensraum verdienen! Zo hebben ne Seebohms, de Hallsteins, de Globkes, de Strauzens, de Stauffenbergs en miljoenen meer, het vóór de oorlog geboord en het heeft hen „begeisterd“, zoals het Duitse volk voordien nog nooit „begeisterd“ geworden was.

DEZE fascistische ethos is niet de ethos van het christendom en niet die van het socialisme. Integendeel. Wel voelden vanouds veel zogenaamde christenen zich plezierig met iese ethos. Als de kerk gefaald heeft, dan is het, doordat zij niet voldoende heeft gepredikt dat de fascistische ethos, het vuilstrecht, de bezitsdrift, de machtsstrijd en de militaire heroiek zich met het christendom verdragen als water en vuur. De verdediging van zijn geestelijke vrijheid is een zaak, waartoe kerkelijk leven de mens moet aansporen, al is over de modus van die defensie meningsverschil mogelijk. Zolang de kerk echter niet uitwerpt hen die graag vechten, die zich lekker voelen als zij marcheren, bij voorkeur met haneveren of beremutsen op zelfs, in stupide bedachte paradepansoers, verzaakt zij haar roeping. Als de onverenigbaarheid van het christendom en de heldense ethos duidelijker gepredikt was, had Hitler nooit zijn kans gehad.

De fascistische ethos is ook niet de ethos van het socialisme, hoewel ook vele zogenaamde socialisten zich er vatbaar voor getoond hebben. Dit is echter een belangrijk verschil tussen christendom en socialisme gebieken: de socialist die Hitler koos was op hetzelfde ogenblik kenbaar en uitgesproken voor andere socialistie een verrader; bij de christenen evenwel leek een mengvorm mogelijk. Aan de onverenigbaarheid van het socialistische mensbeeld en het

fascistische is door die socialistie die géén verraad pleegden van meet af aan en totterdood toe vastgehouden.

Het is niet de verdienste van Hitler, dat de kerk voor hem was en in het begin in veel opzichten zelfs een bondgenoot; het is de schuld van de kerk. Het is een verdienste van het Duitse socialisme, dat het de opposite nummer van het fascisme bij uitnemendheid werd. Eerder dan de eerste Jood en de eerste dominee werden de socialistische gemeenteraadsleden, wethouders en vakbondbestuurders het concentratiekamp ingeknuppeld. De onstandigheid, dat in de epoche van Hitler het Rusland dat veroverd moest worden door een vorm van socialisme beheerst werd, kwadrateerde dit socialisme als het object voor de Duitse agressiviteit, maar dit is nogal toevallig.

Hitler trok oostwaarts zoals de middeleeuwse orderidders oostwaarts ten strijde zijn getrokken: uit machtslust, om met het zwaard te haken, om doodsaang te zijn, om land te veroveren. De orderidders legitimeerden zich als verdedigers van heidene, Hitlers Oberlanders als bestrijders van het communisme. Noch tegen heidendom, noch tegen de scherpste vorm van een socialistische regering had Hitler één principieel bezwaar. Hij was zelf een heiden in optima forma, zo niet de stichter dan toch de massas van een heldense religie. Hij was overtuigd van een absolute en zelfs quasi-socialistische administratie: zolang hij die administratie zelf was. Deze laatste eigenschap hebben zijn promotoren nu leger en industrie wat laat ontstekt. En toen deze figuur bovendien het leger, dit troetelkind van de industrie, deze bestaansreden voor de adel, naar de ondergang hiep, moest hij weg. Dan treedt von Stauffenberg in een nieuwe rol op.

AGGRESSIE komt van adgredior: ik ga er op af.

Nu gaat alleen hij „er op af“, die meent zich dat te kunnen veroorloven. De mens doet geen stap zonder geloof. Er is geen agressie zonder geloof in zich zelf. Aggressie en sadisme zijn niet dezelfde zaken, maar zij hebben één beslissende conditie gemeen: zij werken beide pas bij een zeker vershill in sterkte. Vershill in sterkte tussen aggressor en sadist met hun opposite nummer doet een lustvolle spanning ontstaan. Als deze spanning, in verhouding tot de altijd aanwezige weerstanden (die bestaan daarvan is een voorwaarde voor spanning), groot genoeg is, komt er een doorslag.

Spanning wordt onder andere opgevoerd door tegendruk te vergroten. Het ultiemate overmoedige Wilhelmische Duitsland kreeg, na een serie agressieve uitlagen, waarvan de laatste tot de eerste wereldoorlog leidde, de krachtige repressie te verwerken van de Vrede van Versailles. Die stop is er met een explosie uitgeslagen in 1933 en daarvan hebben wij tussen 1940 en 1945 klappen nagekregen waarvan wij nooit zullen herstellen. Economisch wel, dat is alweer voor elkaar, maar dat is niet van het grootste belang.

Een probleem waar Europa in 1919 voor stond en waar het in 1945 weer voor staat, is dat van het expansievat Duitsland. Het werd in 1919 gesimplificeerd tot de vraag: hoe sterk moet de stop zijn? Dat was een meer dan ongeoorloofde vereenvoudiging, die dan ook falikant uitkwam. Er werd een wortel verduisterd. Het juiste antwoord is namelijk, dat zo'n stop van heel weinig belang is, maar dat aan de inhoud van het vat de kans had moeten worden ontomen tot de sado-masochistische, nationalistiche, heroïstische en fascistische bacteriegroei die de gisting veroorzaakte. Daar heeft men niets aan gedaan na Wereldoorlog I; de kweek heeft men voedsel gegeven met enige onnodige vermederingen, waarna men de stop van Versailles vastgedraaid heeft.

Zo was Wereldoorlog II mee een fraai resultaat van nummer I. Er zou reden zijn om, althans deze keer, het broedseel op de bodem van het vat uit te roeien, in plaats daarvan heeft men dat met dollaazurstof snel daar op de been geholpen, want nu heeft een vreemd werelddeel het expansievat Duitsland in Europa achter de hand nodig tegen de geallieerde van vijftien jaar geleden.

Wel, de spanning wordt met zorg intact gehouden, het zal dus veer tot een uitslag komen. Deze keer zal het aanzienlijk tragischer voor de Duitsers zijn, want het volk had er in 1945 genoeg van. Maar het „ohne mich“, dat wij in 1950 nog alom in Duitsland hoorden, verneemt men in 1960 nauwelijks meer. Men moet er zelfs héél voorzichtig mee zijn.

Die verandering van klimaat hebben de Duitsers mee aan Nederland te danken; vooral mee aan Nederland, zullen al onze bondgenoten in de NATO u desgevraagd verzekeren.

„Waarom hollen jullie toch altijd zo vooraan?“ vroeg men mij in Straatsburg.

Dat heeft Nederland aan de Vorrink-doctrine te danken, wat weer iets te maken heeft met de spoorwegstaking, met de ethos van „dichters“ als het Kamerlid De Kadt en, natuurlijk, met Vorrink.

In Nederland was na 1945 van groot belang de kracht van de Vorrink-doctrine en het beleid van enkele conservatieve pressiegroepen, die elkaar op bekwaame wijze „vonden.“

In Duitsland is het belangrijkste fenomeen van 1960: de zaak-Oberländer, de zaak van de bloedreciters (die op een klein aantal na zullen worden gehandhaafd), het eerherstel van Krupp en het aanvaarden, door de Nederlandse regering, van Adenauers opvatting, dat de nazi's niet in strijd met het recht verzetstrijders gemarteld en gedood hebben.

Deze situaties in Nederland en Duitsland hebben, helaas, veel met elkaar te maken.